

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Uti Kronhus = Församlingen Födde 4 Barn
Döde affledade Fältwäbeln Jacob Nybeck, 3
datter, och 2 Barn.

Götheborgska Wexel = Coursen.

	Dnsdagen.	Lördagen.	
London	54 $\frac{3}{4}$	- - 55	Dal. Rmt.
Amsterdam	51 $\frac{1}{8}$	- -	M:f Rmt.
Hamburg	48	- - 48	M:f Rmt.

Korta Stads Nyheter.

Cadix. Härifrån är den behageliga Tidning
gen inlupen, at de 2 Ostindiska Skeppen, Friedrich
Abolph och Stockholms Slott, efter en månads öf-
hindrad resa, lyckeligen hit ankommet, och låra öf-
drögeligen fortfatta sin långa återstående Sjöfart.

Götheborg. DriligSkeppet Sparre ankom
til orten för 8 dagar sedan. Det är försedt med 51
Canoner, och skal hafwa med sig härifrån en besättning
af 300 Man. Escadren, som kommer ifrån Carls-
crona at utgå under Herr Vice = Amiralen Lagerbys-
kes befäl, består af 9 Skepp, nämligen Götha = Lejon,
Hessen = Cassel, Brehmen, Prins Wilhelm, Upland,
Illerim, Falk, Mercurius och Löparen.

Antkomne äro Skepparne, Hinric Simelius
ifrån Nantes med Win och Brånwin, John Jac
ifrån Weich med Fyrkohl, och Eric Lund ifrån Ham-
burg med Packhusgods.

Utgångne äro James Gourlay och Charles
Hay til Scotland, Anders Holmberg til Lerverpool,
William Brightmer til Wells, Carl Fried. Fallberg
til Bourdeaux med Järn och Bräder, samt Oluf An-
dersson Wyl til Hamburg med Järn.

3 förra Bladet och tredje sidan, 9 raden, bdr läsas: Cap. XIV.
de af Konungen ärade Mahussin.

**Götheborgska
Magasinet.**

Den 14 Maj 1759.

**Anmärkingar öfwer Hushållningen
i Torpa Söken.**

Utän at gifwa detta arbete större namn, än det
fortjenar, tror jag, at det winner sit påhystade ände-
mål. Hwar landsort har sina förmåner, jämte sina
besitter; och kan i twänne affigter wara en spegel för
sin granne. Samma kunde den och blifwa för aflägs-
snare orter, om de kommo i närmare bekantskap.
Sverige bärgar mycket godt i sina gömmor, som skul-
le åtminstone alstra 100 procent af sig, om det låg för
almånhetens ögon. Herrar Befälhafware, som böra
med ömhet wårda en treflig, men mindre underkunnig,
Allmoges bästa, winna genom Beskrifningar om flera
landsorter en låtsfängen kundskap, och kunna dymedels
ej mindre förekomma misshruk, än upmuntra löstiga
tiltag. Nyttan är ögonstenligen öfverflödlig. In utom
det, at tillfället affäres til landförderfeliga skador, så
skäpes omtankan hos Bonden, och utwidgas af an-
dras efterdomen. Tänk, om en Aboe fluppe de långa,
och kanske kostsamma ommågar, och sige efter sit och
andras samwete häfda sin utmark, och seitt upodla,
hwar han gitter? Huru skulle han icke upmuntras af
andras föresteg, och en så öwanlig medgång? Han
skulle

Skulle törhända tänka som Hushållare, och arbeta som Bonde: med et ord, han blefve nyttig.

Är nu fördelen af dessa Beskrifningar afgjord? hvarföre fogas ingen anstalt, at så dem snarligen författade? Om icke alla blifwa med så djupsinig Kundskap spåckade, som Herr Runebergs omständeliga Beskrifning öfwer Lajhela Soken i Österbotten; månnu dock icke Presterskapet i Riket skulle tillwäga bringa en fullständig underrättelse om hela landet? helst om Landmätarne på orten råkte dem, hjälpsama händer. Jag wäntar åtminstone af Herrar Ryrko-Herdar i Skottland den bewägenhet, at de tackas, på min anhällan, gifwa sig den mödan, och föregå andra med hedrande Exempel.

Torpa är andra Anneren til Warberg, och belägen 3½ Sjerdedels mil derifrån, utmed Landsvägen som går åt Borås. På hwilken sida man reser dit, går det upför backar: jag wil ej afgöra, om detta är et bewis til Sotnens, eller Åboernes ålder. Det förr må wära, huru det kan: men til et helsosamare Klimat kan af inga sninnerligen ålderstigna med trygghet slutas.

Wissare är det, at belägenheten utmärker en mager ort, serdeles då man ser i wäg-groparna en ofruktbar als, under sand och kläpursten. Hela Sotnen består af föga mer än 14 hela Hemman, och Torpa utgör mer än hälften deraf. Där äro 25 Åboer på större och mindre bruk, men 49 i hela Sotnen. Hela Folkhopen är 254 Personer. En Åboe på ½ hemman har i förlebet år betalat 40 Dal. Skatt i Skatt, och kan ej föda mer än 7 Fakreatur. Största delen måste köpa fäb, och de som bärga sig, hafwa dock intet at aflåta. Folket är arbetsamt och tiltagsfärdigt i allahanda

Hus-

Hushålls-delar: de tyckas wäret de förste här i orten, som med nog kostnad skaffat sig en stön Färcaswel af Spansta slaget: åtminstone wet jag ingen utom Torpa Soken, som för 6 år hade fulgoda Fär, fast detta slaget blifwet nu widare utspridt.

De Kongliga Förordningar, som upmuntra Allmogen til oländig Marks upodling, hafwa härstädes gjort et lyckeligt inträff. Alla oeconomicke förfatningar dragas med opaslighet, och de stora ödesfalten äro Wedermålen dertil: men Torpa-boarne grepo an werket med frimodighet. De begärte och fingo besigtning uppå det fält, hwilket de wille intaga; och affände sina bewis til Höglöfliga Landshöfdinge-åmberet. Urslaget blef, at målet lemnas til Ringsrättens undersökning, hwilket de nytjade. De woro förwissade, at Öfwerheten önsfåde landets upodling, och de stöto af det utslag de såde, at den som trodde sig lida genom deras intag, borde fåra wid Ringsrätten, då de, som Innehafware, blefwo swarande. De som började werket, woro 2 til 3 mån; de bröto sten, lade gårdesgård, och röbde i jorden: grannarne mumlade, knotade och woro nitiske om sin helgade betesmark. En och annan frågade sin Ryrko-Herde om råd: Han styrkte dem at hämnas, och bad dem möta sine grannar på samma wis: den gamla jorden tål det wäl, sade han; och dermed blef ändamålet af lagen wunnet. En 23 af Torpa-Bhemän, och alle Kärra-boarne fölgde Efterdömet, och togo in de oländigaste Tuswor, Mossar och stenhöpar. Man hörde genljud i Kullarne af deras rop, som förde plogarne, hackorna slipades och nöttes: den ene grannen sag i god samja, hwad den andre hant at intaga. Nu äro på 10 Hemman 20 Tunnland up-

tag-

tagna, och färdiga at befås; och ännu mer innesfång, i tanke at rödjäs och upodlas: ja, smittan går redan utom Sotnen: gånge så öfwer alla Swertiges öde marker!

Får jag härwid bifoga en anmärkning? Almogen begriper til all lycka ej den kostnad, som upodlingen har med sig. Et Tunneland upplöges ej under 16 Dal. Smt, hwarom framdeles. Hwad kostar nu stenbränningen, framförflen och gårdesgårdens läkning? Utan twifwel fodrar stångflen på Tunnelandet 4 Dal. Smt. Kosta nu 40 Tunneland, efter 20 Daler, 800 till samma mynt; är frågan, om man icke kunde för samma penninge-summa lösa likaså stor upodlad jord i Trefse-ägendom? Bör då icke Almogen på allt möjligt sätt upmuntras til sådant arbete?

Deputan är sjukan hos Bonden inritad, at wara rädd om Utmarken. Han tror, at betet förminkas, om någon på den widlyftigaste Utmärk intager en Råltäppa. Aldrig är detta onda bättre botat än i Torpa: men ho wet, om låfedomen kan blifwa almån? Själwe Torpa-boarne äro med alt detta förlägne. Sedan de fåde et stycke mera jord, hafwa de lika mycken godset. Ehwad man råde dem i detta fall, är kanske det ras eget infall det bästa. Jag wet icke, om jag får lof at nämna: ty det är, at hålla getter.

Urhåttor ibland Kreatur, I Skogsöderstor, och bakwände Trågårdsmästare, Skal jag taga Er i besydd? I som upåter så mycken Rål, duglig föda för en Philosoph; I som skalat mångt äpleträ, och warat i alla tider agtade för Skades-djur, kan jag med godt samwete förswara Er? Wore jag ändå Kyrfu-Herde, så kunde Tionden af några 100 Killingar förgylla Edar

onda sak. Ika mycket: wi kunne den ene framdeles behöfwa den andre. Hwad dicterar mig Egennyttan? Hwad har man emot Getter at påminna? De öda Skogen, hörer jag: detta är hufvudskälet. Men hwad göra då Hararne, som dock ingen får utrota? Aldrig hafwa Getter gjort Hushållare större Skada, än gåssen, wilja somlige påstå, dock wil ingen wara de sednare förutan. Skogen kan aldrig Skadas af Getten, sedan trån blifwet i omkretsen en half aln tjocka. När då i hela Sotnen ej gifwas 10 dugeliga Ekar, som getten kunna Skada; synes den omständigheten ej göra dem fredlösa. En hop Skebuffar, qwarleswor efter forbna tidens utödde Fogar, wåra wäl här och där: men som de hafwa sin uprinnelse af multnade rötter; så blifwa deras aldrig trån, som buga. Man qwisste, huru man wil; så får man där et klas-ämne, där en slaghwäl til en prägel, där en wagnstör, en Skades-widja, alt ounbärliga saker i hushållningen. Behöfwes något storrwirke, så blir det et axelträd, då jag är förskrädd, at Eken är ruten i toppen.

Men i fall at Almogen planterade Dllon; woro då icke Getterna fulkomliga Skadedjur? Kan wäl hända: men när sker det förra? Jag wågar säga: kanske aldrig i detta hundratalet, ehuru man upmuntrar bonden dertil. Han är så mån om, at trampa ner en upwårande Ek, som at slå ihjäl en orm. Har han unga Ekar på sina ågor; är han aldrig saker för skämning. En ogen granne kommer och stjal en prägel eller dylikt; hwad wil åboen säga? Han måste litwål swara för Skadan.

Men kunna tilkommande Skogsplanteringar freddas för boskap utan stångsel? Netas detta; så frågas åter:

äter: kan man icke stänga med sten, och et par låter öfwer stengården? Då Getterna, om det rätteligen så-
tes, blifwa wäl ute; och låkten utantwifwel wara
många år. Dessutan må jag säga med trygghet:
kommer dag; så kommer råd. Imidlertid göra Ge-
tten ingen skada, åtminstone ej på Torpa Utmars,
hvilken jag beder at så beskriwa.

Denna är en tract af $\frac{1}{2}$ mil i en twär-linea, be-
stående af mossar, berg och några få slätter. Där fin-
nes ej et enda träd, utan ljung och Ekebuskar. Där
wore bete för 1000 getter, som på et år förmera sig
til 18 eller 1900. Alltså saknar denna orten 800 Ri-
lingar om året, til enstilt och alman skada af åtmin-
stone 1200 Daler, at ej räkna mjölk och ost. Ingen
må lemna gödslen oförmålt, hwaras Torpa-boarne
skulle utantwifwel finna sig wäl, om en fri Get-af-
gynnade deras intag.

Et samtal utkom för några år mellan en Fader
och Son om denna afwel, som binder getten aldeles
wid Swenska Climatet. Hela Wintren igenom har
man underhållet dem utan foder här på orten; och man
kunde til äfwen tyrs ej allenast håfda jorden, utan och
klåda bonden, om denna hushållningen upmuntrades.

När Sverige war rikt, eller rättare at säga, i
gamla tider ständes ingen för sina Skinkläder. Rib-
bersmän och Hjeltar redo i Skinkölar, och Bonden
weste intet annat af, än Skin och Walmar. Skulle
jag drifva i wår Kramålber, at recommendera Skin-
kläder för Almogen? In om en underklädning af swars-
tade bokskin wore ej stämlikare för wåre Prestes, än
för Propheterna? Jag har sedt Räckar af detta läder,
som hållas för bästa ridklädningar. Wi hafwe så länge
glädd

gläddet det utländska framgodset, tills wi fädt en Werel-
cour, som är tyngre för undersätare, än alla deras ut-
lagor. Nu är en Bokskinströja dyrare för en Bonde-
dren, än en tåmmeligen fin Klädeswest. Andre må
böna, om det bör så wara, medan nyttan af den förre
är ansenligare: men det tror jag, at om Get-af-
muntrades på sina ställen, så torde det Angoriska släg-
tet snart utbreda sig: då Torpa-boarne blefwo ej heller
de sista, at skaffa sig dessa ädla Kreaturen.

Jag bör ej tro alla Get-Historier, mindre göra
dem almänna: men förbudet om getterna blifwer af alla
bäst efterleswat. En bonde har något yrkä, råfar i
fortret och affaffar dem: derpå blir han alla get-häl-
lars affagde fiende. Mycken orwänskap kommer deras,
och den ene Byen lurar på den andre. Jag wet icke,
om antingen denne Fiscalen, eller Getterna hafwa större
okynne: men det wet jag, at om bönderne fingo hålla
de sednare, wore hwar nögd, at skräma dem från sin
gårdsgård, utan at förderfwa eller taga dem i hus, på
hvilken händelse de swälta ihjäl, emedan ägaren ej be-
känner, at detta Contraband-honom tilhör.

Länge nog har jag talat om och för så ostälige Krea-
tur. Mögeligt, at jag stutet förbi: men hushållskon-
sten är underlig, och många saker äro sköna på papper,
fast odugliga, när de komma til verkställighet.
Jag kommer ihåg, at Sparwarne förwises ur Preu-
siska länderna, såsom sådesrätare; men måste åter in-
förskrifwas, när massen tog öfwerhanden. In om Get-
ter på samma sätt äro mindre skadliga, än oundgäng-
liga? Skulle det finnas, at orten och det almänna i sit
mätt ej bätar af förbudet emot dessa hårdiga djuren;
så har jag den äran at berättat, at det är på det hög-
sta

sta kommet, och så Fintrodjor til sinnandes på de Hö-
länska bergen.

Fågnesamare ämnen gifwas, när jag hinner
andra Anneren, eller Linberga.

Tantar öfwer Maj - Månad.

Blifwer denne Månaden ej wakrare, än han redan
lofwar, borde jag spara dessa loford åt Brodern Junius.
De äro skrifna i förledet är, doch passa de förmodligen
någon gång i detta:

Ach tåcka Maj, hwem hinner til,

At all din fågning rätt uttyda?

Nu hör man Larkans morgondrill,

Nu börja blommar sålten pryda,

Nu skjuta hårda träden knopp,

Nu spritter fisken i det wata,

Nu hör man Herde - pipan låta,

Nu göra lamben frögdehopp.

Hwad Solen är bland Himla - ljus,

Hwad Lenon uti Djurens rike,

Hwad et Versailles bland Kongabus,

At du: ty ingen är din like.

Bland tolf du mesta heder har:

Du gifwer lifsom lif åt döda,

Och hoppet om en ömrig gröda

I dig sin första början tar.

B. O.

De som förstå sig på gamla märken, hafwa redan
propheterat of et wälsignat och fruktsamt år. Som-
lige stamma of in med den djupsinniga anmärkningem
at alla år, som lyktas på Niotaler, waret i detta År
hundralet mycket ömriga, hwilket lemhas i sit önske-
liga wårde.

Hwad Nytt i Staden?

den 14 Maj 1759.

Kundgörelser.

Andra delen af Prosten Ekmans höglårda, det är
Latiniska, Förklaring öfwer innewarande års almänne
Bonedags - Texter är nyligen hit ankommen, och säl-
jes för samma pris, som den förra, af hwilken emot
formodan ännu några Exemplar ligga oförsälda. Wid
Utet af denna Bonedags - Postilla har Herr Förfat-
taren bifogat några Språk, tjenande til hjelpreda på
den årliga Taksägelse - dagen. Om denne helige Mer-
curius wöre på drägelig Swenska Skrifwen, wunne han
utanhöfswel afgång, och intresserade flere läsare.

Hos Herr Magnus Liedsten finnas efterföljande
Perseklar til köps, i samma ordning införde, som mig
meddelte; nämligen Kackel-ugnar af järn, Wermelands-
nästwer, stora Ugårds ärter, (Ugården ligger ej långt
ifrån Lidköping) insiltade gurkor, torkade Pårön, sur-
eller Kersbår, ifrån Höjentorp; äfwen Murflor,
Draglin, Senap och Kummin. Sedan man spisar
hwar wid Kackelugnen, kan man sätta sig i ro, och
läsa ut salig Doctor Luthers Kyrko - Postilla, eller för-
sta, andra och tredje delarne, som finnas på samma ställe.

At an at behymra mig om ordning i dessa wigtiga
Nyheter, är en brukbar Kefe - Postwagn ändteligen re-
sefärdig til en ny Ugares hemwist, och står at beses of-
war och nedan hos Handelsmannen, Herr Daniel
Wetterting. En Chasse är utfatt för samma öde på
Material-huset.

J Mor-